

Streszczenie

Porządek prawny i możliwość kształtowania liturgii to dwie rzeczywistości integralne, które przez wzajemną relację tworzą tę wyjątkową przestrzeń uświęcenia człowieka i oddania czci Bogu. To w nich człowiek może się wyrazić całą swą dynamiką twórczą, w poczuciu bezpieczeństwa Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. Mając fundamentalne znaczenie dla liturgii, stają się kluczowe do dobrego odnalezienia się w historii zbawienia i osiągnięcia celu ostatecznego, którym jest zbawienie człowieka.

Na przestrzeni wieków różnie oddziaływały na siebie porządek i możliwość kształtowania liturgii. Różnie też były rozkładane akcenty zależności, ale we wszystkich epokach dziejów Kościoła widać nieodzownie rękę Boga, który pomaga człowiekowi w odkrywaniu swojego miejsca w tej zbawczej przestrzeni, jaką jest liturgia. Dokonuje się to dzięki możliwościom poznawczym człowieka, który natchniony Duchem Świętym otwiera się na odkrywanie tego, co istotne w liturgii, a co wyrażone jest w oficjalnych dokumentach Kościoła.

Widać też, że Boża opatrność wyznacza ludzi i poszczególne wspólnoty do szczególnej troski o liturgię, tworząc tym samym kompetentną władzę Kościoła w tej dziedzinie, dla strzeżenia tej jakże cennej i delikatnej sfery działalności Boga w Kościele i Kościoła dla Boga. Ci wybrani stają się sługami, przez których posługiwanie lud Boży podąża bezpieczną drogą, odkrywając bogactwo liturgii i doświadczając jej zbawczej mocy.

Służba kompetentnej władzy zawsze jest w relacji do czynników, które legitymizują ją w oczach tych, którym ona posługuje. Dlatego ważnym dla pytania o porządek prawny i możliwość kształtowania liturgii stało się uwzględnienie tych czynników, które, mimo że nie zostały w sposób bezpośredni wyrażone w ustawach i normach prawa liturgicznego, to jednak bezsprzecznie wpływają na realizację postanowień kompetentnej władzy już w poszczególnych celebracjach liturgicznych. Wydaje się, iż właśnie zachwianie tej relacji powoduje, że tak wiele musi Kościół poświęcić uwagi zmaganiu się z nadużyciami liturgicznymi. To właśnie o tym mówił papież Benedykt XVI, kiedy wskazywał, iż siłą i czystą literą prawa nie da się realizować postanowień soborowych w kwestiach liturgicznych.

By realizować reformę liturgiczną Soboru Watykańskiego w całej jej pełni, należy uwzględnić wszystkie elementy teologiczne, psychologiczne oraz socjologiczne człowieka i wspólnoty Kościoła. Tylko dzięki nieustannym próbom refleksji i działania w świetle holistycznej wizji człowieka i wspólnoty Kościoła możemy stwarzać w Kościele przestrzeń, w której porządek prawny i kształtowanie liturgii będą się wzajemnie uzupełniać i sensownie

na siebie oddziaływać. W przeprowadzonym studium widać wyraźnie, iż tylko wówczas, kiedy te dwie przestrzenie się uzupełniają i są ze sobą połączone w harmonii Ducha Świętego, liturgia staje się żywa i aktualna na miarę czasów, w których jest celebrowana. Każda zaś zmiana akcentu lub próba zwalczania się tych dwóch sfer niesie za sobą destrukcyjne skutki dla życia liturgicznego poszczególnych osób i całych wspólnot. Nie da się pozbawić człowieka kreatywności i pragnienia kształtowania rzeczywistości, którą żyje (a taka powinna być liturgia), ale też nie da się pozbawić człowieka prawa, które jest dla niego buforem bezpieczeństwa przed popadnięciem w samowolę i przed pochłonięciem przez żądę decydowania o wszystkim i zawsze oraz bycia „jak Bóg”. Dlatego kiedy mówimy o *ars celebrandi* i *ars participandi*, szukamy właśnie owej właściwej harmonii relacji między porządkiem prawnym a możliwością kształtowania liturgii. Tylko ta harmonia relacji w Duchu Świętym przez Jezusa Chrystusa prowadzi wspólnotę Kościoła w liturgii do uświęcenia i uwielbienia Boga Ojca za wielkie dzieło zbawienia, którego dokonał dla człowieka.

W tej analizie zagadnienia pojawiły się nowe pytania i przestrzenie poszukiwania naukowego. Nową perspektywą stało się pytanie o istotny element liturgii, a raczej o to, co w liturgii jest zmienne, a co niezienne, szczególnie w kontekście relacji do tradycji Kościoła. Dlatego uważam, iż nie tylko udało się w tej pracy nakreślić istotową relację między porządkiem prawnym i kształtowaniem liturgii w reformie Soboru Watykańskiego II, ale też i otworzyć nowe drogi poszukiwań, które tworząc nowe pytania stają się kierunkujące w dziedzinie teologii liturgii i prawa liturgicznego.